

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.6.15>

УДК 351:338.48

О. В. Славінський,

аспірант, Державний університет «Київський авіаційний інститут»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-8796-051X>

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ
МОНІТОРИНГУ ЗМІН ПОПИТУ НА РЕКРЕАЦІЙНІ ПОСЛУГИ В
УМОВАХ ЗМІНИ КЛІМАТУ**

O. Slavinskyi,

Postgraduate student, State University «Kyiv Aviation Institute»

**MECHANISMS OF STATE REGULATION OF THE PROCESSES OF
MONITORING OF CHANGES IN DEMAND FOR RECREATIONAL
SERVICES IN THE CONTEXT OF CLIMATE CHANGE**

У статті проведено дослідження механізмів державного регулювання процесів моніторингу змін попиту на рекреаційні послуги в умовах зміни клімату. Зокрема, виокремлено можливі негативні наслідки зміни клімату для сфери екологічного туризму та рекреації. Запропоновано шляхи адаптації сфери екологічного туризму та рекреації до зміни клімату. Проаналізовано існуючі результати та підходи моніторингу інформації про рекреацію в країнах світу в умовах зміни клімату.

Зазначено, що зміна клімату є однією з найбільших довгострокових загроз, з якими стикається не лише туристична та рекреаційна сфери, а й планета в цілому, і її наслідки починають відчуватися в усьому світі. Потенційно, зміна клімату може призвести до втрати багатьох напрямків, привабливості яких залежить від природного середовища. Підкреслено, що задля зменшення впливу зміни клімату на екологічний туризм та рекреацію, необхідно не лише адаптуватися, а й пом'якшувати причинні наслідки. Багато пропозицій вимагають вжиття заходів до етапу планування або будівництва, де це ще можливо. Існує вирішальна взаємозалежність між кліматом, навколишнім середовищем, туризмом та громадами.

Підкреслено, що стала, відповідальна політика туризму та рекреації повинна бути впроваджена та інтегрована в місцеві, регіональні та національні урядові стратегії. Урядова політика відіграє дуже важливу роль у розвитку туристичних галузей, які є фінансово та екологічно стійкими. Багато природних зон перетинають адміністративні та політичні кордони, і це необхідно враховувати під час розвитку екологічного туризму та рекреації. Без залучення всіх країн, що межують з певною територією, конфліктів буде не уникнути.

Обґрунтовано, що участь у всіх заходах на свіжому повітрі зростає, якщо вимірювати загальну кількість учасників. Це збільшення загальних показників участі частково пояснюється збільшенням населення. Проте, кількість відвідувань має значення при погляді на тиск рекреаційного використання природних ресурсів, які, як правило, обмежені.

The article studies the mechanisms of state regulation of the processes of monitoring of changes in demand for recreational services in the context of climate change. In particular, the possible negative consequences of climate change for the sphere of ecological tourism and recreation are allocated. The ways of adaptation of ecological tourism and recreation to climate change are proposed. The existing

results and approaches to monitoring of information on recreation in the world in the face of climate change are analyzed.

It is noted that climate change is one of the greatest long-term threats facing not only the tourism and recreational sectors, but the planet as a whole, and its consequences are beginning to be felt throughout the world. Potentially, climate change can lead to the loss of many areas, the attractiveness of which depends on the natural environment. It is emphasized that in order to reduce the impact of climate change on ecological tourism and recreation, it is necessary not only to adapt, but also to mitigate the causal effects. Many proposals require action to be taken prior to the planning or construction phase where still possible. There is a crucial interdependence between climate, environment, tourism and communities.

It is emphasized that a sustainable, responsible tourism and recreation policy should be implemented and integrated into local, regional and national government strategies. Government policy plays a very important role in the development of tourism industries that are financially and environmentally sustainable. Many natural areas cross administrative and political boundaries, and this must be taken into account during the development of ecological tourism and recreation. Without the involvement of all countries bordering on a certain territory, conflicts will not be avoided.

It is substantiated that participation in all events on the fresh air use of natural resources, which are generally limited, increases when the total number of participants is measured. This increase in overall participation rates is partly due to an increase in the population. However, the number of visits matters when looking at the pressures of recreational use of natural resources, which are generally limited.

Ключові слова: державне регулювання, механізми, моніторинг, рекреація, зміна клімату.

Keywords: state regulation, mechanisms, monitoring, recreation, climate change.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Потреба в інформації про попит на рекреацію на національному рівні була визнана вже сорок років тому у Сполучених Штатах. Перше Національне опитування щодо рекреації (NRS) було проведено в 1960 році. Безперервність основного набору питань щодо участі та демографічних питань, що використовуються в опитуваннях з того часу, забезпечила можливість побудови тенденцій та порівняння рекреації на рівні населення США протягом багатьох років. Подібні зусилля проводилися в інших країнах, таких як Канада, Данія, Норвегія, Фінляндія та Швеція, але зміст та масштаби загальнонаціональних опитувань щодо рекреації значно різняться. Без таких опитувань дуже важко розрахувати рівень ресурсів, необхідних для забезпечення рекреації, або визначити, як тенденції, що виникають внаслідок описаних вище факторів, проявляються в попиті. Опитування дозволяють постачальникам послуг з відпочинку на природі змінювати свої стратегії, щоб відповідати викликам цих мінливих потреб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вчених і практиків зазначають, що інвентаризація місць відпочинку, тобто системи моніторингу відвідування, є важливою частиною всієї політики управління рекреаційними та природоохоронними територіями в багатьох країнах. Найчастіше застосовується система моніторингу рекреації – це науково обґрунтована система збору даних, управління даними та звітності, яка надає оновлену інформацію про відвідувачів на постійній основі для політиків та менеджерів. Системи моніторингу відрізняються між країнами, але часто стандартизація методів та гармонізація інформаційного наповнення відбувалася в межах однієї країни або принаймні в межах одного державного земельного агентства. У цьому зв'язку багато вчених і практиків присвятили свої наукові напрацювання вказаній проблематиці, зокрема, такі, як: Р. Лупак, М. Топорницька, А. Охріменко, Т. Прокопенко та ін. Проте слід відзначити, що наразі відсутній уніфікований підхід до державного

регулювання процесів моніторингу змін попиту на рекреаційні послуги в умовах зміни клімату. Саме тому означена проблематика потребує подальшого розгляду.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є дослідження механізмів державного регулювання процесів моніторингу змін попиту на рекреаційні послуги в умовах зміни клімату.

Для досягнення поставленої мети в роботі пропонується поставити та вирішити такі завдання:

- виокремити можливі негативні наслідки зміни клімату для сфери екологічного туризму та рекреації;
- запропонувати шляхи адаптації сфери екологічного туризму та рекреації до зміни клімату;
- проаналізувати існуючі результати та підходи моніторингу інформації про рекреацію в країнах світу в умовах зміни клімату.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Зі зростанням занепокоєння щодо зміни клімату та негативного впливу викидів транспортних засобів на навколишнє середовище, питання транспортування туристів слід розглядати як частину цілісної мережі та створювати альтернативи автомобілю чи літаку. Зміна клімату є однією з найбільших довгострокових загроз, з якими стикається не лише туристична та рекреаційна сфери, а й планета в цілому, і її наслідки починають відчуватися в усьому світі. Потенційно, зміна клімату може призвести до втрати багатьох напрямків, привабливість яких залежить від природного середовища. Наприклад, зміна клімату становить серйозну загрозу для майбутнього здоров'я коралових рифів через збільшення частоти та інтенсивності масового знебарвлення. Так, багато досліджень визначили не лише основні фактори стійкості коралових рифів до знебарвлення, але й інструменти та стратегії управління, які можна та потрібно впроваджувати для підвищення стійкості рифів. Районам, де екологічний туризм залежить

від високоякісних рифових екосистем, необхідно буде врахувати ці поради, щоб мінімізувати вплив зміни клімату [1; 5].

Якщо наземні види не зможуть пересуватися або адаптуватися до нових кліматичних умов, можуть статися локальні вимирання. Вразливі або вже стресовані екосистеми першими постраждають від зміни клімату. Вчені багато років стежать за змінами фенології. Фенологія — це найпростіший процес відстеження змін в екології видів у відповідь на зміну клімату. Відповідно, вчені повідомляли, що в Європі протягом 30 років весняні події, такі як розгортання листя, випереджалися на 6 днів, а осінні події, такі як забарвлення листя, затримувалися на 4-8 днів.

Будь-які об'єкти дикої природи, якими люди хочуть насолоджуватися, будуть залежати від змін у часі цих подій. Загроза зміни клімату також призвела до збільшення кількості людей, які відвідують Аляску чи Антарктиду. З таненням льодовиків люди, очевидно, налаштовані відвідати ці райони, перш ніж вони зникнуть [2; 4].

Інтенсивність та частота погодних явищ також зростають. В останні роки зростає інтенсивність ураганів, що обрушуються на Карибський басейн, Центральну та Північну Америку. Ці події призведуть до втрати земель та інфраструктури, негативно вплинуть на види, що мешкають у цьому районі, а також можуть відлякати туристів від відвідування. Вчені провели на Тобаго масштабне дослідження впливу зміни клімату на туризм у цьому регіоні. Було виявлено три наступні основні спостережувані наслідки.

1. Зміни погодних умов, режим опадів, що спричиняє розмиття сезонності, та збільшення інтенсивності екстремальних явищ, зокрема, таких як штормові хвилі та урагани.

2. Ерозія берегів пляжів та скель.

3. Знебарвлення коралів [2; 3].

Щоб зменшити вплив зміни клімату на екологічний туризм та рекреацію, необхідно не лише адаптуватися, а й пом'якшувати причинні наслідки. Вчені обговорюють дослідження, планування, управління та дії,

необхідні для зменшення та пом'якшення потенційного впливу зміни клімату на природний туризм на Тобаго. Багато пропозицій вимагають вжиття заходів до етапу планування або будівництва, де це ще можливо. Існує вирішальна взаємозалежність між кліматом, навколишнім середовищем, туризмом та громадами.

Стала, відповідальна політика туризму та рекреації повинна бути впроваджена та інтегрована в місцеві, регіональні та національні урядові стратегії. Урядова політика відіграє дуже важливу роль у розвитку туристичних галузей, які є фінансово та екологічно стійкими. Багато природних зон перетинають адміністративні та політичні кордони, і це необхідно враховувати під час розвитку екологічного туризму та рекреації. Без залучення всіх країн, що межують з певною територією, конфліктів буде не уникнути [3; 5].

Після того, як рушійні сили та тенденції будуть зрозумілі, політикам, планувальникам та менеджерам необхідно мати певні знання та розуміння ймовірних змін у поведінці та попиті, які можуть вплинути на конкретні райони. Це та галузь моніторингу відвідувачів, яка, хоча вперше була створена в США, стала важливим інструментом у Європі.

Національне опитування щодо відпочинку та навколишнього середовища (NSRE), проведене у Сполучених Штатах, включає збір інформації про участь у відпочинкових заходах та поїздки для проведення відпочинкових заходів, що охоплюють 50 різних видів активного відпочинку. У Скандинавії Данія провела серію досліджень щодо відпочинку, які дають можливість порівняти участь у лісовому відпочинку з плином часу: данські дослідження охоплюють загальний рівень відвідування лісів і включають вражаючий набір даних про вподобання щодо лісів та ландшафтів [1; 4].

У Фінляндії було проведено лише одне загальнонаціональне опитування щодо відпочинку (LVVI), але є плани повторити дослідження. Дані фінського опитування охопили близько 10000 респондентів. Основними питаннями, що вимірювалися, були участь у заходах на свіжому повітрі,

рекреаційні поїздки поблизу дому та поїздки, які також включали ночівлю. Однак, хоча існує багато відмінностей у концепціях, термінах та одиницях вимірювання, деякі міжнародні порівняння можливі.

Ідея гармонізації підходів до моніторингу інформації про рекреацію, щоб можна було проводити міжнародні порівняння та аналіз на європейському рівні, обговорювалася в дослідницькому середовищі [2; 3].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

У цілому, науково обґрунтована інформація про існуючі тенденції рекреаційної поведінки найкраще задокументована в США, де моніторинг участі в заходах на свіжому повітрі триває з початку 1960-х років. Участь у всіх заходах на свіжому повітрі зростає, якщо вимірювати загальну кількість учасників. Це збільшення загальних показників участі частково пояснюється збільшенням населення. Проте, кількість відвідувань має значення при погляді на тиск рекреаційного використання природних ресурсів, які, як правило, обмежені.

Література

1. Калина Т. Є., Константінова О. В., Арзуманян Т. Ю. Розвиток туристично-рекреаційної діяльності на природоохоронних територіях. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 3. С. 39–45.
2. Лупак Р. Л. Оцінювання формування конкурентних переваг туристичних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 3. С. 189–194.
3. Осінська О. Б., Топорницька М. Я. Стимулювання рекреаційної діяльності як фактору диверсифікації та забезпечення стійкості суб'єктів туризму в умовах війни. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2023. № 12. С. 57–62.

4. Охріменко А. Г. Досвід європейських країн фінансування туризму. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2014. № 34. С. 160–167.

5. Прокопенко Т. Виклики та можливості державного регулювання у сфері розвитку туризму в сучасній Україні. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2023. № 6(66). С. 64–69.

References

1. Kalina, T.E., Konstantinova, O.V. & Arzumanyan, T.Yu. (2017), “Development of tourist and recreational activities in protected areas”, *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky*, vol. 3, pp. 39–45.

2. Lupak, R. L. (2016), “Evaluation of the formation of competitive advantages of tourism enterprises”, *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 3, pp. 189–194.

3. Okhrimenko, A.G. (2014), “Experience of European countries of tourism financing”, *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Mizhnarodni vidnosyny*, vol. 34, pp. 160–167.

4. Osinskay, O.B. & Topornitskaya, M.Ya. (2023), “Stimulating of recreational activities as a factor of diversification and ensuring of the sustainability of tourism subjects in the languages of war”, *Industriia turyzmu i hostynnosti v Tsentralnii ta Skhidnii Yevropi*, vol. 12, pp. 57–62.

5. Prokopenko, T. (2023), “Challenges and opportunities of state regulation in the field of tourism development in modern Ukraine”, *Scientific works of the Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia*, vol. 6(66), pp. 64–69.

Стаття надійшла до редакції 13.06.2025 р.